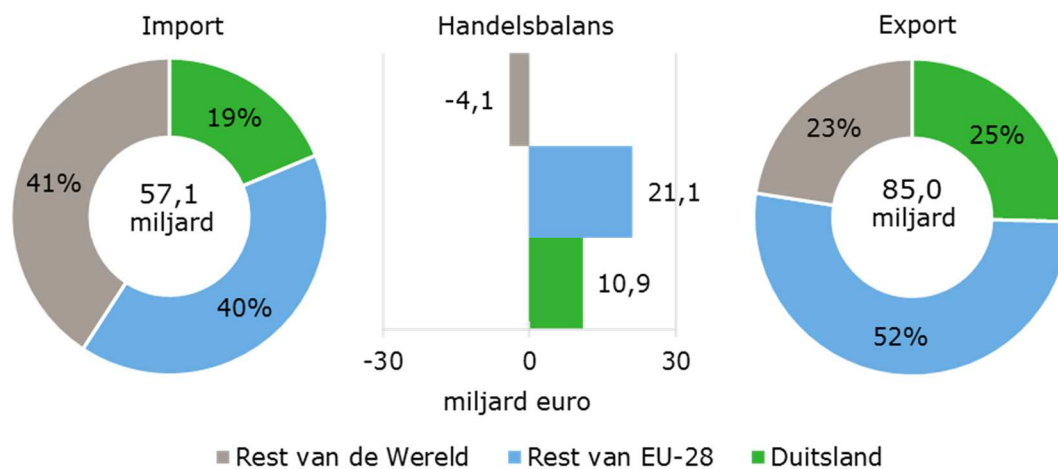

SAMENVATTING DELIVERABLES 1 & 2
Den Haag/Heerlen, 2 januari 2017

Landbouw stevent af op exportrecord

De agrarische export door Nederland voor 2016 wordt geraamd op 85,0 miljard euro, een toename van 4,4%. De Nederlandse uitvoer van buitenlandse agrarische goederen, zgn. wederuitvoer groeide daarbij harder dan de uitvoer van de Nederlandse landbouwproducten. Het aandeel van agrarische producten in de totale Nederlandse exportwaarde is in 2016 gestegen met 0,8%-punten naar 19,9%. Dit is het gevolg van een groeiende export van landbouwproducten bij een gelijkblijvende totale Nederlandse exportwaarde.

De import van agrarische producten stijgt minder sterk (1,6%) dan de export en komt uit op € 57,1 mld. Het verschil heeft deels te maken met een prijseffect. Terwijl de exportprijzen licht groeien, is er een lichte daling bij de invoerprijzen. Door een minder hard groeiende invoer dan uitvoer komt de handelsbalans hoger uit dan in 2015. Het handelsoverschot van agrarische producten neemt toe in 2016 met € 2,7 mld. naar € 27,9 mld. en heeft hiermee een aandeel van 55% in de totale handelsbalans van Nederland.

Figuur 1 Handel in agrarische goederen naar herkomst en bestemming, raming 2016

Bron: CBS, raming nov-dec door CBS en Wageningen Economic Research.

Kwart agrarische export naar Duitsland

De Nederlandse agrarische handel speelt zich vooral af met onze buurlanden. Van de Nederlandse agrarische export gaat ruim 25% naar Duitsland, terwijl van onze agrarische importen bijna 19% uit Duitsland komt. Bij de export binnen de EU gaat het vooral om groenten en fruit, vlees, sierteelt, zuivel en bewerkte producten. De belangrijkste importproducten vanuit de EU zijn graanproducten, vlees, bewerkte producten, groente en fruit en zuivel.

De Nederlandse positie op de Duitse markt steeg licht in 2016. Nederland en Frankrijk zijn samen verantwoordelijk voor bijna een derde van alle agrarische producten die worden geïmporteerd in Duitsland. Het Nederlandse aandeel ligt in 2016 op 24% en het Franse op 7,9%. Na een daling vanaf 2013, is de import vanuit Nederland in 2016 weer toegenomen.

Nederland is de 2e exporteur ter wereld van agrarische goederen

Over de omvang van de wereldhandel voor agrarische producten zijn nog geen cijfers over 2016 bekend. In 2015 komt dit uit op circa USD 1.530 mld., volgens de meest recente cijfers uit de UN COMTRADE database. Dit is lager dan de afgelopen vier jaar, waarin het niveau rond de USD 1.600 mld. schommelde. De grootste exporteurs van agrarische producten in 2015 zijn, in volgorde van belangrijkheid: de VS, Nederland, Duitsland, Brazilië, China en Frankrijk. De gezamenlijke exportwaarde van deze landen was bijna USD 550 mld. Nederland, Brazilië en Frankrijk zijn netto-exporteur (exportwaarde groter dan importwaarde), terwijl de andere landen netto-importeur zijn. Nederland was met ruim USD 29 mld. na Brazilië (USD 65 mld.) en Argentinië (USD 33 mld.) de derde netto-exporteur van agrarische producten.

Prijzen onder druk

Ontwikkelingen in andere delen van Europa of de wereld hebben grote invloed op de internationale handelspositie van Nederland. Met name het al dan niet slagen van oogsten heeft invloed op prijsvorming en daarmee op de export- en importwaarden en de handelsvolumes. In 2016 was de voorjaarsproductie van Spaanse tomaten goed en hield langer aan, wat voor een ongunstige prijsvorming van de in Nederland geteelde tomaten en dito exportwaarde zorgde. Uitbreiding van areaal sojabonen in Brazilië en Verenigde Staten (VS) en recordproducties van tarwe in de VS zorgden voor druk op de prijsvorming van veevoerders. Mede hierdoor daalden zowel de import- en exportwaarden voor veevoerders voor Nederland.

Toenemende export van hoogwaardige kennisintensieve agroproducten

Hoogwaardige, technologische agroproducten worden steeds belangrijker in de internationale handel van Nederland. Bedroeg het aandeel van tertiaire landbouwgoederen in de totale export in 2000 nog 1,5%, in 2016 ging het al om 2,1%. In absolute bedragen gaat het om bijna 9 miljard euro uitvoer van onder andere landbouwmachines, meststoffen en machines voor de voedingsmiddelenindustrie. Dit geeft aan dat Nederland niet alleen een belangrijke producent en wereldwijde leverancier is van primaire landbouwgoederen zoals bloemen, vlees en zuivel, maar in toenemende mate ook van hoogwaardige, kennisintensieve agroproducten. De export van kasmaterialen nam het sterkst toe (+ € 370 mln.). Opgeteld bij de traditionele landbouwgoederen gaat het om een totaalbedrag van maar liefst € 94 mld. (22%) van de totale goederenexport van Nederland.

Groothandel in landbouwgoederen en voedingsmiddelenindustrie belangrijkste dienstenhandelende agrobusinessstakken

In 2014 werd er door bedrijven in de agribusiness voor € 4,1 mld. aan diensten uit het buitenland ingevoerd en voor 3,7 miljard euro aan diensten uitgevoerd. Bij de invoer van diensten gaat het over de betaling voor door het buitenland geleverde diensten. Daarbij gaat het hier met name om zakelijke diensten, transportdiensten en industriële diensten. Bij de uitvoer van diensten gaat het over de buitenlandse compensatie voor Nederlandse diensten. Voor de agribusiness gaat het met name om zakelijke diensten, royalty's en industriële diensten. De meest in dienstenhandelende agrobusinessstakken zijn de groothandel in landbouwgoederen en de voedingsmiddelenindustrie. Samen zijn ze goed voor 84% van de dienstenhandel.

Veel internationale studenten op het domein van voedsel en leefomgeving

In het studiejaar 2015/16 bedroeg het aandeel internationale eerstejaarsstudenten aan Wageningen University circa 36%. Wageningen University is na de Universiteit Maastricht daarmee de universiteit met het met hoogste aandeel internationale studenten. Het aandeel internationale studenten dat van buiten de EU komt, is in Wageningen het grootst. Drie op de tien niet-EU-studenten in Wageningen zijn Chinees, twee op de tien Indonesisch. De rest van de top vijf wordt gevormd door Mexicanen (7%), Indiërs (6%) en Ecuadorianen (5%). Opvallend is dat een groot deel van de internationale studenten na het afstuderen weer vertrekt uit Nederland. Slechts 14% is ruim vier jaar naar het afstuderen in Wageningen nog woon- en werkzaam in Nederland. Driekwart van de Chinezen die in het studiejaar 2009/10 hun masterdiploma haalden in Wageningen zijn binnen vijf jaar na afstuderen uit Nederland vertrokken.

Agribusiness iets innovatiever dan andere bedrijven

Van de bedrijven met meer dan 10 werkzame personen die actief zijn in de agribusiness deed in de periode 2012-2014 bijna 51% aan innovatie. Voor de totale bedrijvenpopulatie met meer dan 10 werkzame personen was dit 48%. In de agribusiness voerde 41% van de bedrijven een technologische innovatie door. Bij alle bedrijven samen is dit 37%. De uitgaven aan eigen R&D van de bedrijven in Nederland kwamen in 2014 neer op in totaal ruim 7,4 miljard euro. Zo'n 10 procent van deze uitgaven werden gedaan door de agribusiness (728 miljoen euro). Innovaties in de agribusiness zijn bijvoorbeeld meststoffen om planten en bloemen sneller te laten groeien, ingrediënten in voeding die de gezondheid kunnen bevorderen zoals probiotica en cholesterolverlagende middelen of producten die allergieën moeten voorkomen zoals gluten- en lactosevrije producten. Ook de zoektocht naar biobased stoffen valt hieronder, waarbij gedacht moet worden aan natuurlijke schimmelwerende stoffen, biomassa als grondstof en brandstof en nieuwe papersoorten.

Minder Nederlandse dochterondernemingen buiten de Europese Unie

In 2014 had Nederland 265 dochterondernemingen in de dranken- en voedingsmiddelenindustrie buiten de Europese Unie. Dat is een flinke daling ten opzichte van 2013. Toen waren het er nog 325. Het aantal ondernemingen in de voedingsmiddelindustrie nam af van 240 in 2013 tot 210 in 2014. De grootste afname was zichtbaar bij China (van 30 naar 15). De belangrijkste bestemmingen voor Nederland waren de Verenigde Staten, China, Rusland, Brazilië en Canada. Alle EU-landen samen hadden in 2013 ruim 2.000 dochterondernemingen in de voedingsmiddelen-, dranken- en tabaksindustrie buiten de EU. Nederland is een belangrijke Europese speler en was in 2013 het op twee na belangrijkste EU-land wat betreft het aantal nationale ondernemingen buiten de EU. Eén op de zes EU-ondernemingen buiten de EU is Nederlands.

De biologische agrofoodsector

De biologische agrofoodsector in Nederland is beperkt van omvang. De sector kent naast land- en tuinbouwbedrijven die voor de primaire biologische productie zorgen ook nog andere gecertificeerde biologische activiteiten in de agrofood sector: de verwerking, import, export en overige activiteiten. Veel bedrijven die actief zijn binnen de biologische sector zijn gecertificeerd voor meer dan één activiteit (bron Skal). In 2015 bedroeg het aandeel biologische gecertificeerde land- en tuinbouwbedrijven circa 2,3% en waren er ruim 1.000 gecertificeerde biologische verwerkende bedrijven. Binnen de EU komt Nederland daarmee op plaats negen van het aantal biologische verwerkende bedrijven. Bij de import en export speelt Nederland een meer prominente rol. Het gaat hierbij om handel met landen buiten de Europese Unie. Voor handel in biologische producten binnen de EU is geen aparte certificering noodzakelijk. Er zijn 442 bedrijven gecertificeerd voor de import van biologische producten buiten de EU. Daarmee neemt Nederland de derde plaats in achter Duitsland (1.452) en Italië (536). Voor de export waarbij in Nederland 73 bedrijven actief zijn wordt een vierde plaats behaald achter Duitsland (775), Italië (621) en Polen (107). Van deze 73 exporteurs zijn er 46 ook gecertificeerd voor de import van biologische goederen buiten de EU.